

NOWE ZASADY OCHRONY BUDYNKÓW SĄDÓW

Budynki sądów powszechnych są tymi obiektami użyteczności publicznej, w których wymagania i standardy bezpieczeństwa powinny być jednymi z najwyższych. Jesienią ubiegłego roku weszły w życie nowe przepisy dotyczące bezpieczeństwa w sądach i – chociaż nie są one pozbawione wad – przez wielu były długo oczekiwane i zostały przyjęte z zadowoleniem.

„Dawno, dawno temu...”

Właśnie w taki oto sposób można rozpocząć omawianie nowych przepisów. Wszystko bowiem zaczęło się już w 2014 roku, kiedy to Irena Lipowicz, pełniąc wówczas funkcję Rzecznika Praw Obywatelskich, wskazywała na konieczność uregulowania na poziomie ustawowym podstawy prawnej

przeglądania zawartości bagażu i odzieży osób wchodzących do budynku sądu.

Za niedopuszczalne uznawała, aby kwestie te były regulowane np. w regulaminach sądów. Zwraçała uwagę, że nawet pobieżne przeglądanie bagażu czy odzieży wiąże się z koniecznością ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności (m.in. gwarantowanego prawa do prywatności). Wszelkie tego typu ograniczenia mogą być wprowadzane jedynie wówczas, kiedy zachodzą ku temu konstytucyjne przesłanki. Jednocześnie musi być to dokonywane na podstawie ustawy¹.

W latach 2014, 2015 i 2018 kolejni Rzecznicy Praw Obywatelskich występowali do Ministrów Sprawiedliwości w sprawie potrzeby ustawowego określenia uprawnień pracowników ochrony w budynkach sądowych. Nowelizacja ustawy z 7 lipca 2023 roku Prawo o ustroju sądów powszechnych uczyniła wreszcie zadość temu oczekiwaniu².

Kontrola osób wchodzących do budynku

Obowiązujące przepisy prawa zabraniają wnosić do budynków sądów: broni, amunicji, materiałów



Sergiusz Parszowski

¹ Biuletyn Informacji Publicznej RPO, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/od-4-lat-rzecznik-upomina-sie-o-ustawowe-uregulowanie-kontroli-bagazy-osob-wchodzacych-do-sadow> [31.01.2024].

² Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1860).



wybuchowych ani innych środków niebezpiecznych. Ograniczenie wnoszenia wymienionych przedmiotów dotyczy wszystkich z wyjątkiem osób wykonujących w budynkach sądów obowiązki służbowe wymagające posiadania broni (np. funkcjonariuszy służb).

Budzącym wiele kontrowersji jest nieprecyzyjne sformułowanie „inne środki niebezpieczne”, które zarówno prezesom i dyrektorom sądów, jak również pracownikom ochrony pozostawiają bardzo dużą swobodę w określaniu przedmiotów, których wniesienie do sądu jest niedozwolone. Nawet pobieżna analiza regulaminów bezpieczeństwa i porządku sądów powszechnych prowadzi do wniosku, że zakres niedozwolonych przedmiotów czasem bardzo różni się w poszczególnych obiektach.

Kontrolę osób wchodzących do budynków na podstawie charakterystycznych przepisów przeprowadzają kwalifikowani pracownicy ochrony, przy czym warto uzupełnić, że na podstawie odrębnych przepisów ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w budynkach sądów należy także do zadań policji sądowej³. Informację o przystępujących osobom wchodzącym do budynku sądu prawach i obowiązkach związanych z czynnościami pracowników ochrony podejmowanymi przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia w budynkach sądu umieszcza się w widocznym miejscu przy wejściu do budynku sądu.

Uprawnienia pracowników ochrony

W celu zapewnienia bezpieczeństwa w budynkach sądów oraz zapobiegania wnoszenia zabronionych środków stosuje się przepisy o ochronie osób i mienia z zastrzeżeniem, że uprawnienia

³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań i zasad organizacji policji sądowej (Dz.U. 2007 nr 155 poz. 1093).

kwalifikowanych pracowników ochrony wykonujących swoje zadania w budynkach sądów zostały rozszerzone dodatkowo o prawo do:

- przeglądania zawartości bagażu lub odzieży osób wchodzących do budynku sądu;
- odmowy zezwolenia na wejście do budynku sądu osobie odmawiającej poddania się przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży;
- odmowy zezwolenia na wejście do budynku sądu osobie posiadającej przy sobie: broń, amunicję, materiały wybuchowe lub inne środki niebezpieczne;
- żądania usunięcia innych przedmiotów i urządzeń, które mogą stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, lub mienia albo oddania ich do depozytu.

Pracownik ochrony, który odmówił zezwolenia na wejście do budynku sądu osobie wezwanej na rozprawę lub posiedzenie sądu, ma obowiązek poinformować o tym sekretariat właściwego wydziału sądu.

Kontrola bagażu

Pracownik ochrony ma prawo żądania udostępnienia bagażu, w tym otwarcia i pokazania jego zawartości. Przeglądanie zawartości bagażu polega na:

- wzrokowej i manualnej kontroli zawartości bagażu, w tym manualnym sprawdzeniu znajdujących się w nim przedmiotów;
- sprawdzeniu bagażu z wykorzystaniem środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń zabronionych, w szczególności broni, materiałów wybuchowych oraz substancji mogących stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia.

Czynności kontrolne muszą być wykonywane w obecności posiadacza bagażu oraz w miarę możliwości nie powinny powodować uszkodzenia bagażu i znajdujących się w nim przedmiotów.

Kontrola osób

Pracownik ochrony ma prawo do żądania zdjęcia przez osobę wchodzącą do budynku sądu



zewnątrznych warstw odzieży, pokazania zawartości kieszeni, innych części odzieży lub przedmiotów znajdujących się na ciele tej osoby, lub przez nią posiadanych. Przeglądanie odzieży polega na:

- manualnym sprawdzeniu zawartości odzieży oraz przedmiotów znajdujących się na ciele osoby wchodzącej do budynku sądu lub przez nią posiadanych bez odstawiania przykrytej odzieżą powierzchni ciała;
- sprawdzeniu za pomocą środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń zabronionych, w szczególności broni, materiałów wybuchowych oraz substancji mogących stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia.

Kontrolę osób wykonuje się w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której są wykonywane oraz w niezbędnym zakresie do zrealizowania celu wykonywanej czynności. Czynności wykonuje w miarę możliwości pracownik ochrony tej samej płci, co osoba poddana przeglądaniu odzieży.

Protokół z kontroli

Wszystkim osobom, które zostały poddane przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży, przysługuje prawo żądania sporządzenia przez pracownika ochrony protokołu z wykonania tych czynności. Wzór protokołu określa stosowne rozporządzenie⁴ i zawiera on:

- oznaczenie czynności, podstawy prawnej i przyczyny jej podjęcia, miejsca jej dokonania

⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 września 2023 r. w sprawie dokumentowania czynności przeglądania zawartości bagażu lub odzieży osób wchodzących do budynków sądów (Dz.U. 2023 poz. 2030).



oraz dane osoby poddanej przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży obejmujące imię, nazwisko oraz numer ewidencyjny PESEL lub datę urodzenia oraz serię i numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby;

- datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia czynności;
- dane pracownika ochrony dokonującego czynności obejmujące imię, nazwisko oraz nazwę przedsiębiorcy, na rzecz którego wykonuje zadania ochrony albo nazwę jednostki organizacyjnej lub przedsiębiorcy w przypadku, gdy pracownik ochrony wykonuje zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony;





- przebieg czynności, oświadczenia i wnioski jej uczestników;
- spis znalezionych i odebranych przedmiotów oraz w miarę potrzeby ich opis;
- pouczenie osoby poddanej przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży o jej prawach, w szczególności o prawie do złożenia skargi;
- podpis osoby dokonującej czynności oraz osoby poddanej przeglądaniu zawartości bagażu lub odzieży albo wzmiankę o odmowie złożenia podpisu.

W przypadku zaś, gdy w trakcie kontroli znaleziono przedmioty mogące stworzyć niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, a osoba poddana tym czynnościom nie zgłosiła żądania sporządzenia protokołu z dokonanej czynności, pracownik ochrony niezwłocznie dokumentuje dokonanie czynności w notatce służbowej, odnotowując rodzaj, czas, miejsce i wynik czynności, dane pracownika ochrony oraz sporządzając spis znalezionych i odebranych przedmiotów, a także – w miarę potrzeby – ich opis.

Wyłączenia z kontroli

Jakkolwiek zakaz wnoszenia wymienionych wcześniej przedmiotów dotyczy wszystkich z wyjątkiem osób wykonujących w budynkach sądów obowiązki służbowe wymagające posiadania broni, to jednak nie wszystkie osoby wchodzące do budynku sądu poddawane są kontroli. Nie przeprowadza się kontroli w stosunku do:

- Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- Prezesa Rady Ministrów;

- członków Rady Ministrów;
- Rzecznika Praw Obywatelskich;
- Rzecznika Praw Dziecka;
- Rzecznika Finansowego;
- Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych;
- osób korzystających z immunitetu parlamentarnego, sędziowskiego lub prokuratorskiego, ławników danego sądu oraz referendarzy sądowych;
- osób korzystających z immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów międzynarodowych albo powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- adwokatów, radców prawnych, notariuszy, komorników sądowych, prezesa, wiceprezesów, radców i referendarzy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;
- kuratorów sądowych, rzeczników patentowych, biegłych sądowych, doradców restrukturyzacyjnych – w trakcie pełnienia czynności służbowych;
- funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, w tym inspektorów Biura Nadzoru Wewnętrzznego oraz funkcjonariuszy Służby Więziennej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Celno-Scarbowej, Straży Ochrony Kolei, żołnierzy Żandarmerii Wojskowej i pracowników Krajowej Administracji Scarbowej – w trakcie pełnienia czynności służbowych;
- innych osób, w stosunku do których dyrektor sądu albo prezes sądu wyrazili zgodę na ich wejście

– po uprzednim okazaniu legitymacji służbowej lub dokumentu umożliwiającego ustalenie tożsamości i zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.

Stosowanie środków bezpieczeństwa

Prezes sądu w regulaminie bezpieczeństwa i porządku sądu decyduje o rodzajach stosowanych środków bezpieczeństwa mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa w budynkach sądów oraz zapobieganie wnoszeniu zabronionych przedmiotów. W zakresie urządzeń technicznych najczęściej użytkowanych w sądach znajdują się: urządzenia służące do identyfikacji dokumentów, bramowe i ręczne wykrywacze metalu i ceramiki, ręczne detektory, urządzenie do prześwietlania bagażu oraz skanery rentgenowskie (RTG). Więcej na temat urządzeń do przeglądania odzieży i bagażu przeczytacie w kolejnym artykule Cezarego Mecwaldowskiego znajdującego się w tym wydaniu naszego czasopisma. ■

Sergiusz Parszowski

Lider zespołu eksperckiego Instin.pl
Prezes think tanku ObserwatoriumBezpieczeństwa.pl